

גיטין ה

משה שווערד

1. תוספות מסכת גיטין דף ה עמוד א ד"ה אילימא חרש

אילימא חרש - ולא בעי למימר כגון אלם או שלא ראה כתיבת הגט דא"כ הוה ליה למימר ולא אמר.

2. ספר קהלות יעקב

סימן ט

בענין עידי קיום אי יכולים

להעיד בכתב

אכן צחוק לעיל ד"ה אי ד"ה אילימא חרש
כתבו ולא צעי למימר כגון אלם כו'
דא"כ הו"ל ולא אמר, משמע דעכ"פ אמת
הדבר שאלם אינו יכול לומר צפ"י וצפ"י
[רק שלשון משנתינו לא משמע דמייירי
זהכי] ומוכח דסברי דעדות קיום לא מהני
מתוך הכתב דהו"ל מפי כתבם כמש"כ
המהרש"א ז"ל ע"ש היטב וכן הוא דעת
הרא"ש ז"ל הוצא זהריצ"ש ז"ל סי' ר"מ
וכתב הריצ"ש ז"ל שם דהרא"ש ז"ל כיון
אל האמת דאלם אינו יכול להעיד צפ"י
וצפ"י מתוך הכתב דתורת עדות עליו דהא
צעינן מה"ע צפני ג' אי"נ שנים והוא
[משום דדורבנן עד נעשה דיון] כמבואר
בדף ה' וכיון דתורת עדות עליו צעינן שיעיד
צפיו דמפיכס ולא מפי כתבם אמר רחמנא
ע"ש וכ"פ הרמ"א ז"ל באה"ע סי' קמ"ב
סעיף ז' וכמו שהגיה הגר"א ז"ל ע"ש,

גיטין ד"ט המציא גט ממדכ"י ואינו יכול
לומר צפ"י וצפ"י כו' יתקיים
צחותמיו וצגמרחא מאי אינו יכול לומר
אילימא חרש חרש צר איתווי גיטא הוא כו'
אר"י הצ"ע שנתנו כשהוא פקח ולא הכפיק
לומר צפ"י עד שנתחרש וכתב הר"ן ז"ל
וא"ת ולוקמא צחילם שהוא כפקח לכל דבר
וכשר לשליחות הגט רק שצפ"י וצפ"י אינו
יכול לומר וי"ל דחילם יכול להגיד מתוך
הכתב שיכתוב צפ"י וצפ"י שהרי האמינו
בעדות אשה להעיד מתוך הכתב כדאיתא
צפ"י מי שאחזו וכש"כ הכא שהגט מוכיח,
והנה דעת הר"ן ז"ל דכמו דבעדות אשה
להעיד שמת בעלה כשר מפי כתבו ה"ה
צקיום הגט דאקילו רבנן, אכן צירושלמי
סוף יצמות והוצא זהריצ"ף ז"ל שם אמרו

3. תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף ה עמוד א

אילימא חרש וכו'. ולא בעי למימר כגון שלא ראה הכתיבה דא"כ הוה ליה למימר ולא אמר בפני נכתב, ולא בעי
נמי לאוקומי באלם דמשמע ליה לרב יוסף דליכא שום חידוש באלם אבל בחרש קמשמע לן דלא גזרינן פקח
ונתחרש אטו חרש מעיקרו.

4. חזון איש [אה"ע ס' קד:ב]

ה' א' הצ"ע לאחר שלמדו, נראה דלמדו ע"י פרסום תקינת של
צפ"י ולא משום דתוספיו בני תורה, וזהו הוא דהיישין
שמה יחזור דבר לקנקולו אם נבעל תקינת, אבל צנתוספיו בני תורה
וגמירי לא חיישין שמה יחזור הדבר לקנקולו, וצתוי לקמן ר' אי
ל"מ כן.

5. תוספות מסכת גיטין דף ה עמוד א ד"ה אי הכי

אי הכי יכול נמי - פ"י יכול נמי סגי בקיום חותמיו וא"ת מאי קשיא ליה לרבה כי היכי דלרבה ניחא ליה דמפרש
אינו יכול צריך קיום חותמיו אבל יכול סגי באומר בפני נכתב ונחתם ואין צריך שנים הכי נמי יפרש לרבה

דלאחר שלמדו רבה ורבא שוים ואומר ר"ת דלרבא ניהא דתנא אינו יכול לאשמועי' דבעי קיום חותמיו אבל ביכול סגי באומר בפני נכתב אף על גב דלא חשיב לרבא כמו קיום חותמיו אבל לרבה בפני נכתב עדיף מקיום חותמיו שמעיד שנעשה לשמה ע"כ תנא אתא לאשמועינן דאינו יכול סגי בקיום חותמיו כיון דאוקמינן לאחר שלמדו יכול נמי תיסגי ליה בקיום חותמיו ...

6. חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף ה עמוד א

הא דאקשינן אי הכי יכול נמי וכו', קשיא והלא כיון דאמרינן דרבה אית ליה דרבא ואוקימנא להא בלאחר שלמדו מאי קשיא השתא לרבה אי הכי יכול נמי דהא אמרי' דלרבא ניהא וכי היכי דניהא לרבא ניהא נמי לרבה, ורש"י ז"ל פ' להאי פירכא דאמעיקרא קאי מקמי דדחקינן למימר רבה אית ליה דרבא, ובהרבה מקומות נוהגת שטה זו דבתר דאיתותב בחדא מותיב ליה אידך ומשני ליה אי לאו מקמיאת מיהא לא תותבן, ולקמן נמי דפרכינן אי הכי אפי' חד נמי הכין נמי פ' ז"ל דאמעיקרא קאי, וקשיא לן דא"כ הכי הו"ל לאקשוויי א"ה אפי' יכול אמאי בעינן קיום חותמין, דלישנא דקאמר אפי' יכול נמי משמע דה"ק בשאינו יכול ניהא ליה דבעינן קיום אלא דביכול קשיא אמאי לא סגי ליה בקיום חותמין, והרבה פירושים נאמרו בו. אבל ר"ת ז"ל פ' דה"ק בשלמא לרבא דאמר דלשמה לא חיישי' כלל א"כ תנא דמתני' הא קמ"ל דהיכא דיכול הקלו חכמים להכשיר באומר בפני נחתם אף על גב דקיום חותמיו טפי עדיף טובא אבל בשאינו יכול וא"א להכשירו בהכי נצריך קיום חותמיו ואף על גב דחמיר טפי, אבל לרבה ודאי בפני נחתם טובא עדיף מקיום חותמין דאומר בפ"נ ובפ"נ איכא עדות לשמה משא"כ בקיום, ובודאי תנא דמתני' ה"ק בשאינו יכול נקל להכשיר בקיום חותמיו, הא יכול לא סגי דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם, ואי בשלמדו אפילו בשיכול אמאי לא סגי בקיום חותמיו לבד, ומשני גזירה שמא יחזור דבר לקלוקלו אלא דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן.

7. מהר"ץ חיות מסכת גיטין דף ה עמוד א

גמרא שמא יחזור הדבר לקלוקלו. נ"ב דוגמת ענין זה תמצא (ביצה ד ע"ב) שלחו מתם הזהירו במנהג אבותיכם זימנין דגזרו גזירה ויחזור הדבר לקלוקלו:

8. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד א

ו] פקח ונתחרש מילתא דלא שכיחא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן - הפנ"י מקשה דא"כ למה הוצרך לאוקמי לאחר שלמדו, נימא אף קודם שרבנן לא תיקנו לומר בפ"נ היכא דהוי מילתא דלא שכיחא. הפנ"י מתרץ דהכא עיקר התקנה היתה לחשוש למיעוט שמזוייפים ולכן הצריכו שיתקיים בחותמיו [או מיעוט שכותבים שלא לשמה] וא"כ התקנה היתה לחשוש למילתא דלא שכיחא, ולא פלוג רבנן ותיקנו גם בפקח ונתחרש שהוי אופן לא שכיח [שיהיה שליח להביא גט], אבל לאחר שלמדו שהוי כמו גזירה לגזירה [משום שמא יחזור הדבר לקלוקלו] לא גזרו במילתא דלא שכיחא. בחי' הג"ר זלמן סנדר שפירא ובברכ"א כתבו דרק גזירה לא גזרינן במילתא דלא שכיחא אבל תקנה איכא נמי במילתא דלא שכיחא, ולכן דוקא לאחר שלמדו שהוי גזירה שמא יחזור הדבר לקלוקלו לא גזרו, אבל קודם שלמדו תיקנו התקנה גם במילתא דלא שכיחא. כיון שעיקר התקנה היתה משום מיעוט דלא שכיחא. האילת השחר והברכ"א מקשים דמשמע מלשון רש"י [ד"ה יכול] שלא היתה תקנה חדשה אחרי שלמדו אלא שלא ביטלו התקנה הקודמת, וא"כ צ"ב למה לא נשארה התקנה לגבי מילתא דלא שכיח, וצ"ל שהיתה גזירה להשאיר התקנה ולא גזרו לגבי מילתא דלא שכיחא.

9. נחלת משה

שלא תחנוק בשליחות. פי' הרשב"א דכוונת הגמרא שלא תחנוק בגיטין הצאין ממדינת הים דאי הכוונה בשליחות ממש אי"כ מה מקשי מצעל הא כצעל לא שליח הוא.

10. תוספות מסכת גיטין דף ה עמוד א ד"ה אי הכי

אי הכי בעל נמי - לרבא ניהא דכי מייתי ליה בעל ליכא למיחש לזיוף דאינו חשוד להכשילה במתכוין אלא לרבה בבעל נמי ליחוש שלא יערער דמתחילה לא היה יודע שצריך לשמה ומשני מינקט נקיט בידיה כיון דערעור זה אינו אלא לעז ליכא למיחש שיערער כיון דנקיט ליה.

11. שערם מצוינים בהלכה

ומה אילו יאמרו בפנינו גרשה, מי לא מהימני.
פרש"י כלומר אם רצו הן אומרים אנו מעידים שגרשה שנתן לה גט. וכתבו הרשב"א והריטב"א דלפי זה, אם השנים שהביאו את הגט קרובים זה לזה, או לאיש או לאשה צריכין לומר בפני נכתב וכפני נחתם, והשתא אילו אמרו בפנינו גרשה לא מהימני, דכתורת עדות אינם נאמנים. וכ"כ בשו"ע (אהע"ז סי' קמה סי"ח) והוא שיהיו כשרים להעיד.

12. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף ה עמוד א

נאמנות שתיים בהבאה לא מצד מיגו

ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה. והיינו לא מצד מיגו דתרי ל"צ מיגו (וכן אין נאמנים במיגו ע"י קידושין מ"ב ע"ב) אלא הכוונה שכשם שנאמנים לומר בפנינו גירשה כיון שהם שנים, כך נאמנים לומר שהם שלוחי הבעל ונתן להם לגרשה.

13. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד א

יד] אמר ליה אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני - א. האחרונים נחלקו בכוונת הגמ'. הבית שמואל [סימן קמב - לו] מבאר דכוונת הגמ' שהשני שליחים נאמנים במגו שהיו אומרים בפנינו גירשה. וכן לומדים המחנ"א [בחי' לרמב"ם גירו' ז - יד] והחת"ס [ב ב] שנאמנים מדין מגו....
המהר"ם שיף מבאר שנאמנים בתורת עדות. ומה שהגמ' אומרת אילו יאמרו וכו' אין הכוונה שהיו מגו אלא ששאלת שמואל היתה [כביאור המהר"ם שיף הנ"ל אות יג] האם שנים נאמנים שהם שליחים או דאכתי יש לחשוש שהבעל נתן להם גט מזויף, ועל זה השיב ר"ה דאין חוששין שנתן להם גט מזויף והראיה ששנים שאומרים לפנינו גירשה נאמנים להתירה ולא חיישינן שהגט מזויף.

=====

14. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

א] טעמא מאי דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא בעל לא קא מערער אנן ניקום ונערער עלה - הפנ"י והחת"ס מקשים היאך יכול הבעל לערער, הרי מיירי לאחר שלמדו וא"כ חו"ל הוי כא"י שהכל בקיאיין לכתוב לשמה ולא מהני ערער דבעל לענין שלא לשמה. וכן משמע מרש"י במשנה [הנ"ל ב. אות כד] דבא"י אין הבעל יכול לערער שהגט לא נכתב לשמה כיון שהכל בקיאים. מיהו מלשון הרמב"ם בפיה"מ משמע שהוא יכול לערער, מגו דאי בעי טען מזויף.
החת"ס מתרץ דלפני שלמדו היה חשש גמור שלא נכתב לשמה, ואחרי שלמדו נשאר עכ"פ הוצאת לעז.

15. רש"י מסכת גיטין דף ה עמוד ב ד"ה טעמא מאי

טעמא מאי כו' דילמא אתי בעל מערער - דטעמא מאי אמור רבנן דבעי למימר דילמא אתי בעל ומערער הילכך אם לא ניסת לא תינשא אבל השתא דניסת אמאי לפקה אכתי לא אתי בעל ומערער אנן ניקום ונערער.

16. תוספות מסכת גיטין דף ה עמוד ב ד"ה אי בעית

אי בעית אימא טעמא מאי כו' - רש"י לא גריס איבעית אימא דסיומא דמילתא הוא ולר"י נראה דשפיר גריס ליה ומוקי לה השתא קודם שלמדו דכיון דניסת לא תצא כיון דלזיוף ליכא למיחש דנתקיים בחותמין וליכא אלא לעז בעלמא דשלא לשמה אפי' אי אתי בעל ומערער כדפרישית לעיל (ע"א ד"ה א"ה בעל).

17. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

ב[טעמא מאי דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא בעל לא קא מערער אנן ניקום ונערער עלה - פירש"י השתא דניסת אמאי ליפקה אכתי לא אתי בעל ומערער. ומבואר ברש"י שאם הבעל יבוא הוא יפסול הגט והיא צריכה לצאת, אף שמייירי לאחר שלמדו, מ"מ תיקנו שתצא שמא יחזור הדבר לקולו. וכתב בחי' ר' נחום [אות קכה] שלפי רש"י הא דאמרין שקודם ערעור הבעל לא תצא מיירי דוקא לאחר שלמדו, אבל קודם שלמדו אם נישאת תצא. ולפי תוס' שגורסים איבעית אימא, סובר האיבע"א שגם קודם שלמדו אם הבעל לא ערער אם נישאת לא תצא. ומבאר ר' נחום שזה רש"י ותוס' לשיטתם, לפי רש"י שסובר שקודם שלמדו איכא חשש אמיתי, א"כ גם בלי ערעור הבעל איכא למיחש ולכן תצא, אבל לפי תוס' שהוי רק חשש לעז וגם קודם שלמדו אין חשש אמיתי, א"כ אם נישאת לא תצא.

18. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

תוד"ה איבעית אימא. יש להקשות על דבריהם דמאי שנא חששא דלשמה מחששא דזיוף. דלגבי חששא דלשמה אנו אומרים דכל זמן דלא אתי ומערער אין אנו חוששין, ולגבי חששא דזיוף לא מכשירין, אא"כ נתקיים בחותמין. ונראה דתוס' אזלי הכא לשיטתם בריש פירקין שמדמים דין גט אשה לשטרי ממון שמעיקר הדין צריך להיות "טענינן מזוייף". [אלא דבמקום עיגונא אקילו רבנן, וזה דווקא בא"י שלא הצריכו בפ"נ, אבל במקום שצריך בפ"נ הדר דינא דטענינן]. אכן לשיטת הר"ן שם דאין האשה ממונו של בעל ול"ש כלל "טענינן" גבי גט אשה, א"כ באמת אין מקום לדברי התוס' כאן, ואפשר שרש"י למד כהר"ן ולכך שינה הכא מפירוש התוס' וכתב דלא גרסינן ואי בעית אימא.

19. נחלת משה

בפני כמה נחתו לה וכו'. חד אמר צפני צי וכו'. הקשה
הרשב"א מאי קמ"ל והלא גם צא"י צריך צי דקמ"ל
עדי מסירה כרתי (הנה לפי מה שכתב הר"ף לקמן בפרק
המגרש דאפי' לר"א מהני עדי חתימה צלי עדי מסירה ור"א
רק צא להוסיף שעדי מסירה נמי כרתי דכיוונו שעדי מסירה
נמי מהני צלי עדי חתימה לא יהי קשה האי קושיא דקמ"ל
דאע"ג דאיכא על הגט עדי חתימה מ"מ צריך להשליח ליתנו
לה צפני שנים והקושיא של הרשב"א הוי רק לפי שיעת
התוס' דכתבו לעיל ד. בד"ה דקיימא לן וכו' דלר"א אפי'
אי איכא עדי חתימה מ"מ לא הוי מגורשת אלא"כ איכא
עדים בשעת מסירה הגט, ור"ת סובר התם דאפי' לר"מ
צעי עדים בשעת נתינת הגט דאין דבר שצערורי פחות
משנים ע"ש יהי קשה האי קושיא דמאי קמ"ל ר' יוחנן
דהשליח צריך ליתנו צפני שנים והלא אפי' צא"י ואפי' אם
הבעל נותנו בעלמו צריך ליתנו צפני צי) ותיירץ דקמ"ל
דסגי צי ולא צעי ג' והרעק"א תירץ דצא"י סגי בחד כיון
דהשליח מערף דקמ"ל דשליח נעשה עד.

20. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

ג] איתמר בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני שלשה - כתבו הרי"ף והרא"ש והרשב"א דקיי"ל כר' יוחנן שנותנו בפני שנים כיון דתניא כוותיה. וכ"פ הרמב"ם [גירו' ז - ה]... עוד כתבו הרשב"א והר"ן שלפי שיטת ר"ת [שהביאו תוס' לעיל ד. ד"ה דקיי"ל] גם לפי ר"מ צריך לתת בפני שנים, דאין דבר שבערוה פחות משנים.

21. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

ד] איתמר בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני שלשה - שיטת האור זרוע [הובא בעונג יום טוב סימן קנה ובנו"ב תנינא אה"ע סימן קיד] שנתנית גט הוי דין ולכן גט שניתן בלילה פסול. [דלא כתוס' סנה' מד. שכתבו שהוא כשר]. ולפ"ז צריך ליתן גט בפני ג' שהם ב"ד. וכן כתב בתרגום יונתן בן עוזיאל [דברים כד - א הובא בעונג יום טוב ובתומים סימן ט - ב] שצריך לכתוב גט בב"ד. רש"י [סנה' ב א] מבאר דמיון צריך להיות לפני ג' דיינים משום שרבנן תיקנו מיאון כעין דאורייתא. ולומדים רע"א למשנה והנו"ב [תנינא אה"ע סימן קיד] דכוונת רש"י כעין דאורייתא בנתנית גט שבעי לפני שלשה. הרש"ש והערך לנר מקשים דלא מצינו שנתנית גט בעי לפני ב"ד, ומפרשים דכוונת רש"י כעין דאורייתא לחליצה שצריכה להיות בפני ב"ד. הנו"ב [שם] והבית הלוי [תשובה סוף ח"א] מביאים ראיה מהגמ' כאן שא"צ לתת גט בפני שלשה, שאפ' לפי ר' חנינא דוקא שליח שמביא גט ממדינת הים צריך לתת לפני שלשה, אבל בעל שנותן גט א"צ לתת לפני ג'.

22. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

ואין עד נעשה דיין. ב' טעמים נאמרו בזה בראשונים, האחד משום שנא' ועמדו שני האנשים אלו העדים, לפני ה' אלו הדיינים. והטעם השני משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה. ובאור טעם זה עיין בקצוה"ח סי' ז' סק"ד.

23. שעורי הרב (סולובייצ'יק) מסכת גיטין דף ה עמוד ב

א. גדרו

יש לעיין אם גדר אין עד נעשה דיין הוא שדיין אינו יכול לפסוק על פי עדות עצמו, או שיש לעד פסול גברא לדיינות. והנה לצד הראשון שאין יכול לפסוק על פי עדות עצמו, אם יש שם עדים אחרים אינו בכלל הפסול, כיון שהוא פוסק על פי עדות האחרים ולא על פי עדותו. ולצד השני שזהו פסול גברא יש לדון באופן שיש שם עדים אחרים אם אינו בכלל הפסול כיון שאין צורך לעדותו, או שפסול גם כה"ג כיון שכבר העיד וחל עליו שם עד...

24. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

ב. אפשר לחקור האם הדין של אין עד נעשה דיין הוי דין בהלכות עדים או שהוי ג"כ דין בהלכות דיינים. ולפי הטעם שהוי עדות שא"א להזימה הוי דין בהלכות עדים, [מיהו בבד קדש ח"ד סימן מז הביא מהחזו"א שדין ראוי להזמה הוי דין גם בהלכות ב"ד, שהדיין צריך שיהיה ראוי להיות דיין להזמה בעדות זו שדין על פיה], ולפי הרשב"ם שיליף מקרא י"ל שהוי ג"כ פסול בהלכות דיינים. ולפי הרמב"ן הוי דין בהלכות עדים. בחי' רבי אריה לייב [ח"א סימן לה] מוכיח מלשון הרמב"ם [עדות ה - ט] שהוי פסול הן בהלכות עדים הן בהלכות דיינים, ומבאר שהרמב"ם לומד כמו הרשב"ם וסובר שילפינן מקרא פסול בהלכות עדות ובהלכות דיינים.

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

זימנין דמיתיי לה איתתא וסמכי עלה. [1] לפי הגירסא שלנו החשש הוא אטו סתם אשה דעלמא שנעשית שליח להולכה. [2] אך הרשב"א למד [לפי גירסתו] דכל החשש הוא אטו האשה עצמה המתגרשת שתהיה שליח. וכן למד התורי"ד. ומכאן זה הקשה הרשב"א למה לא אמר הש"ס, ואידך אשה לא שכיחא כדאמרין לעיל. ובאמת לפי פשט הרשב"א תמוה טובא למה באמת לא אמר הש"ס דהגזירה היא אטו כל אשה דעלמא.

(ח"מ סי' ז ס"ד). והא דכתיב (שופטים ד-ד) "ודבורה אשה נביאה והיא שפטה את ישראל ויעלו אליה בני ישראל למשפט", כבר כתבו התוס' במס' מגילה (יד. ד"ה מאי שתא) ובמס' ב"ק (טו. ד"ה אשר תשים לפניהם) דקיכלו אותה משום שכינה. ובתוס' הרא"ש במס' נדה (מט:), כתב, דמחמת נבואתה קבלוה עליהם. ובתוס' שם כתבו שהיתה דנה על פי הדיבור. ועי' במהר"ץ חיות (ב"ק שם). ועי' בחי' הר"ן לשבועות (ל). דהיו מקבלין אותה כדרך שאדם מקבל אחד מן הקרובים.

אשה מידע ידעי. פי' דלא חיישינן שיצרפו אותה לתלתא, דידוע לכל דאשה אינה מצטרפת לשלשה כגון לזימון דתנן במס' ברכות (מה). נשים אין מזמנין עליהן, וכן לענין תפלה בציבור לצרף לעשרה, וכש"כ בדין ב"ד, דהיא אסורה להורות, עי' בשו"ע

ואי יש ענין בעשרה אצל נשים כמו גבי אנשים לגבי עניני תורה ומצות וכדומה. יש להביא קצת ראיה. נוסף ממאחז"ל (סנהדרין לט.). כל בי עשרה שכינתא שריא, דבפשטות שייך גם לנשים, עוד זאת: מהא דברכות (מה). נשים מזמנות לעצמן. ולכאורה כ"ה גם לגבי הזכרת השם בעשרה. ובר"ן (ספ"כ דמגילה) כתב, דלמאן דמצריך עשרה במגילה מצטרפין נשים למנין. ועי' במרדכי (רפ"ז דברכות) דהר"י יהודה הכהן ורבינו שמחה נהגו לצרף אשה לזימון, וכתב שם להדיא דאע"פ דאינם יכולים להוציא אחרים ידי חובתם, מ"מ לצירוף בעלמא להזכרת שם שמים שפיר מצטרפות. ומפורש שכן הוא גם אצל זימון בעשרה שצריך הזכרת ש"ש. ומ"מ אין המנהג כן.

27. תוספות מסכת גיטין דף ה עמוד ב ד"ה כיצד יעשה

כיצד יעשה - פי' כיצד יעשה לרבנן שתינשא לכתחילה או אם נישאת שלא תצא אבל לולד אין צריך תקנה דבלא תקנה לא הוי ממזר דלית להו כל המשנה כו' ולר"מ כיצד יעשה קודם נישואין אבל לאחר נישואין מסתבר דלר"מ אין תקנה דכיון דהולד ממזר א"כ כל הדרכים האלו בה ותצא מזה ומזה וכל הנהו דתנן לקמן בהזורק (דף פ.).

28. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף ה עמוד ב

תוד"ה יטלנו הימנה. מכאן משמע דצריך לומר בשעת נתינה בפ"נ. ויש לדקדק דהיכי מהני כשנוטלה הימנה וחוזר ונותנה לה, והרי מדאורייתא הרי היא כבר מגורשת. נמצא שאין הנתינה השניה פועלת גירושין ונמצא שאין כאן אמירת בפ"נ בשעת נתינה. ועוד קשה דהרי בנתינה ראשונה זכתה בהגט [כיון שמתגרשת בו מדאורייתא]. נמצא שבנתינה שניה אינו נותן לה כלל גט של הבעל. ועוד קשה דהנה כתב הרשב"א סוף מכילתין דמי שגירש אשה בגט וחזר ונשאה בו ביום, אינו יכול לגרשה שנית בגט זה, כיון שכבר נפקע כוחו

בגירושין קמאי. וא"כ ה"נ בנ"ד כבר פקע כח הגט. כלל הדברים העולה מכל קושיות הנ"ל שיש כאן כמה סיבות שאין לנתינה שניה תורת נתינת גט כלל ונמצא שאין כאן אמירת בפ"נ בשעת נתינת גט. וצ"ל דלגבי תקנה דבפ"נ סגי נתינה כל דהו, [ועוד י"ל] דעד כמה שאנו דנים שחסר בגירושין מצד חסרון אמירת בפ"נ, אנו דנים שכלפי זה הנתינה השניה היא הגירושין הגם שבאמת עיקר הגירושין היה כבר בנתינה ראשונה.

29. נחלת משה

יטלנו הימנו ויחזור ויתנונו לה וכו'. הקשה החזו"א למח
לריך ליתן לה פעם אחרת וע"כ ל"ל דהנתינה
הראשונה פסולה רצון ולא הוי נתינה א"כ לעיל ה. גבי
נחנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר לה בפ"נ עד
שנתחדש דאמרינן יתקיים צחותמיו קשה מה מועיל שנתקיים
אח"כ צחותמיו הא כיון דהנתינה הראשונה פסולה ליצעי
אח"כ נתינה אחריתי וזה ודאי שהתחדש אינו יכול נחת לה
עוד פעם דהא לאו צר דיעה הוא ולא צר נתינת גט הוא.
וי"ל דזה ודאי שהנתינה הראשונה הוי נתינה מעליא
ונהיתר מגורשת ע"ז והא דאמרו חכמים תלא זכו משום
שקנסוהו חכמים ואסרוהו לדור עם השני והא דאמרי דלריך

30. תוספות מסכת גיטין דף ה עמוד ב ד"ה יטלנו הימנה

יטלנו הימנה ויחזור ויתנונו לה ויאמר כו' - מכאן משמע דצריך לומר בשעת נתינה בפני נכתב מדקאמר יטלנו הימנה וה"ה לאחר נתינה תוך כדי דיבור דמהני מדקאמר לעיל שנתנו לה כשהיה פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב עד שנתחדש אבל לאחר כדי דיבור מספקא לר"י אי מהני כל זמן שעוסקים באותו ענין או לאו וקודם נתינה מספקא לר"י נמי אי מהני ומדתנן בפרק כל הגט (לקמן דף כט:) המביא גט ממדינת הים וחלה עושה בבית דין שליח ואומר כו' אין ראייה דהרי אומר כשהגט יוצא מתחת ידו.

31. דבר יעקב מסכת גיטין דף ה עמוד א

ה] ואמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון שנתנו לו כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפ"נ בפ"נ עד שנתחדש - התוס' [בע"ב ד"ה יטלנו] כתבו שמכאן מוכח שאפשר לומר בפ"נ אחרי הנתינה, ומוסיפים התוס' שצריך לומר בפני נכתב בתוך כדי דיבור לנתינה, והתוס' מספקא להו אם מהני בעוסקים באותו ענין, ועכ"פ מיירי הכא שנתחדש מיד לאחר הנתינה בתוך כדי דיבור או בעוסקים באותו ענין.

הקובץ ביאורים [אות ד] מסתפק במי שעשה קנין ותכ"ד נתחדש האם נאמר כיון שתכ"ד כדיבור נחשב שהקנין והתחדשות באו כאחד ונתבטל הקנין או לא. והביא ראייה מהגמ' כאן שמייירי בנתנו לו כשהוא פקח ותכ"ד נתחדש, ואעפ"כ לא נתבטלו הקדושים.

בהערות לקו"ב מקשה דשאני גירושין שלא אמרינן תכ"ד כדיבור בגירושין כדאיתא בגמ' [ב"ב קל. ונדרים פז א]. מיהו שיטת הרשב"ם [ב"ב קל א] שהיו חומרא מדרבנן, דמה"ת מהני חזרה בתכ"ד, ומדרבנן דוקא להחמיר לא אמרינן בגירושין תכ"ד כדיבור ולא להקל, והכא מהני תכ"ד להקל.

בשי"ר' דוד כתב דאפשר שרק הבעל יכול לחזור בו מהגירושין בתכ"ד, אבל שליח מיד אחרי שנתן אינו יכול לחזור בו, כיון שהוא שליח על המעשה וכבר נסתיים המעשה ואין צורך בדעתו של השליח.